

O LUSTRÁCIÁCH Z TROCHU INEJ STRANY

Spoved' jedného novinára

Áno, také malá spoved'. Možno to, čo chceme napísať, sa bude čítať ako niečo neuveriteľné, no zažil som to na vlastnej koži. Už na vysokej škole som sa zapojil do najrôznejšej činnosti proti vtedajším, komunistickým poriadkom. Zúčastňoval som sa na mnohých stretnutiach a schôdzkach často v neznámych bytoch, kam sme chodievali nebadane po dvoch, troch, na prednáškach vtedajších disidentov. Riskoval som vyhodenie zo školy, a to lepením plagátov po Bratislave za prepustenie „bratislavskej päťky“ na slobodu, účasťou na sviečkovej akcii, na nitrianskej púti, ako i vedením manifestácie študentov 16. novembra 1989 v Bratislave.

Nie, nechcem sa teraz ukázať hrdinom, bol som vtedy študentom žurnalistiky a vedel som, že niečo je „zapáchajúce v tom štáte“. Pred rokom 1989 som sa nikdy nedostal do cudziny, na Západ, Madridská univerzita pravidelne usporadúva v lete stretnutie španielčinárov z celého sveta. Podal som si prihlášku, ktorú univerzita prijala. Problém však bol s devizovým prislúbobom, ktorý mi komunistickí mocipáni odmietli udeliť. Pripadal som si ako v stredoveku, keď hradní páni rozhodovali o osudoch svojich poddaných. Navyše na škole mi ponúkli, že ak vstúpim do strany, za pár rokov sa môžem dostať do Latinskej Ameriky robiť niekde na veľvyslanectve tlačového tajomníka. **Vždy som si väčšmi vážil vlastné svedomie ako lakajúce ponuky. Nevstúpil som a keby niekto od Štátnej bezpečnosti bol prišiel, aby som podpísal spoluprácu, odmietol by som, nehl'adiac na možné následky.**

Po skončení vysokej školy som darmo hľadal zamestnanie. Prvá otázka všade bola: Ste členom strany? Po zamietavej odpovedi záporne zakrútili hlavou. Ich nezaujímalo, či vie človek robiť a čo sa naučil, ale aby mal ten správnejší preukaz. Nakoniec sa mi podarilo nastúpiť do istého denníka. Na krátko, rok vojny čakal na mňa. Tu v zelenom pre zmenu, keď zistili, že som veriaci, vyhrážali sa mi preverením na horšie miesto, zatvorením, kontrašpiónážou. Nepomohlo. **Vďaka milosti som nesledoval sv. Petra v zaprení.** Po návrate do redakcie, kde som bol zamestnaný, však požadovali odo mňa, ako nestránika, účasť na stránicovom školení. Odmietol som a radšej som dobrovoľne podal výpoveď. Živil som sa ako novinár na voľnej nohe, až sa mi podarilo po revolúcii nájsť si stabilné zamestnanie. V istej redakcii obľúbeného denníka, s ktorou som spolupracoval už predtým. Bolo mi nápadné, že do zahraničia chodievali stále tí istí ľudia. Navyše keď mi istý novinár – komunista priateľsky oznámil, že som dobrý chlapec, že chodím do kostola a že bolo by dobré, keby som sa zamyslel... Povedal mi toho o mne veľa.

Pravdu mi odhalil až denník Telegraf. Našiel som ho v zozname agentov. Zaujímavé však bolo, že on ako dôchodca po revolúcii vyhlasoval, že je stále v redakcii potrebný a že do penzie neodíde. Tak zostal. Avšak len čo parlament prijal lustrračný zákon, o pár týždňov už bol na dôchodku. Občas sa zastaví v redakcii, akoby sa nič nebolo stalo. Človek bez chrbtovej kosti? Koľkých ľudí sledoval, aké informácie dával? Neodsudzujem ho, ani nesúdim. **Pri prečítaní zoznamu lustrrovaných novinárov agentov ma pri každom známom mene striaslo. Známe mená. S mnohými som bol v styku. Pri svojich cestách do zahraničia (ale i dnes), sa museli**

„priateľom“ od ŠIB zapáčiť, a tak spolupracovali. Všimnite si len, kto bol na zozname: Športovní novinári, zahraničníari – tí v prevažnej miere. Staré slovenské prislovie vravi: Za chyby sa platí. Je v tom rozdiel, či niekto podpísal spoluprácu zo zisťujúcich dôvodov (aby mohol cestovať do zahraničia, aby sa syn či dcéra dostal do školy, čo nie je ospravedlnením), alebo bol k tomu donútený vyhrážkami? Doteraz som nikde nepočul a ani nečítal, žeby nejaký novinár alebo hocikto vystúpil na verejnosti, udel sa do prs a povedal: „Áno, spolupracoval som, lebo ma ten a ten donútil. Viem, urobil som chybu. Prepáčte mi, ktorým som uškodil!“ **A hotovo. Lenže tu tieto vety chýbajú. Ak bol niekto zanesený do zoznamov bez svojho vedomia, tak prečo nezáluje na súde toho, čo ho tam zapísal?** Pripomína mi to prax pána Mečiara, ktorý sponchybnil všetky výpovede „eštebakov“ pred BBV, zatiaľ čo sa až priveľmi oháňal svedeckou výpoveďou iného príslušníka tejto organizácie. Takže jednému veriť a všetkým ostatným nie? Alebo všetci klamú alebo všetci hovoria pravdu, alebo klame iba niekto? Ako to je?

Príznam sa, nedávnu televíznu besedu za okrúhlym stolom o lustrácii novinárov som si zapol neskôr, no bol som zhrôzený. Televízia ako štátny orgán vôbec nebola nestranná, hlavne moderátor J. Füle. (Mimochodom, môj kolega zo žurnalistiky.) Nadržal lustrrovaným, ako sa len dalo. Nik si neuvedomil, že ani agenti, ani ich rodiny nebudú ani väznení, ani vyhodení zo zamestnania.

Pamätáte si na to, ako v istej redakcii za totality nastal zhon, koho poslať do NSR (ak sa nemýlim). Vtedajší šéfredaktor odporúčaneho zahraničnopolitického redaktora odmietol. „Alebo pôjde XY, alebo nik!“ znel verdikt. A tak sa vedúci oddelenia pravidelne dostával von. Lenže XY na zoznamoch v Telegrafe chýbal. Možno, že svojich ľudí a preverených komunistov si nezapisovali.

Vrátim sa ešte k novinárskej profesii. Je náročná na čas, namáhavá, ťažká, ale zato krásna, ak sa človek riadi svojim vlastným svedomím. Prinášať ľuďom pravdivé informácie, byť „pri tom“, na mieste činu, pozrieť sa na vec svojimi očami. Lenže ak niekto je stále pod tlakom, toto povolanie sa stáva akoby bremenom. Je možné, že novinári – agenti budú písať i naďalej, možno pod skratkou či iným menom. Ide aj o nich, aby už neboli vydierateľní. A tak napriek brechtu Syndikátu novinárov proti zverejneniu mnohých známych mien som rád, že „karavána ide ďalej.“

MARCEL SAMUHEL

■ P. S.: Dúfam, že mi čitatelia SD prepáčia, že neuvádzam konkrétne mená redakcii a mená redaktorov. Bude to tak lepšie...